MIHAELA PĂTRĂUȘ

ȘTIINȚE JURIDICE

DREPT INSTITUȚIONAL EUROPEAN

Curs universitar

EDIȚIA A II-A,
REVĂZUTĂ ȘI ADĂUGITĂ

PRO UNIVERSITARIA

III 26121
CJE04/P44

MIHAELA PĂTRĂUȘ

DREPT INSTITUȚIONAL EUROPEAN

- Curs universitar -

Ediția a II-a,
revăzută și adăugită

C-287404U

287404
UNIVERSITATEA
"DUNĂREA DE JOS" GALAȚI
BIBLIOTECA 2

PRO UNIVERSITARIA
2021
BUCUREȘTI

CUPRINS

PARTEA I
DEZVOLTAREA INTEGRĂRII EUROPENE

CAPITOLUL I
APARIȚIA ȘI EVOLUȚIA COMUNITĂȚILOR EUROPENE ȘI U.E. 15
1. Scurte considerații introductive 15
2. Crearea și dezvoltarea Comunităților Europene și a Uniunii Europene 18
2.1. Etapa preliminară înființării Comunității Europene 18
2.2. Etapa înființării Comunității Europene 19
2.2.1. Tratatul de instituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO) 20
2.2.2. Tratatele privind înființarea Comunității Economice Europene (CEE) și a Comunității Europene a Energiei Atomice (EURATOM) 21
2.3. Etapa crizei de consolidare a celor trei Comunități Europene 24
2.4. Etapa de dezvoltare a procesului de integrare 25
2.4.1. Aspecte ale evoluției economice și instituționale 25
2.4.2. Extinderea Comunităților Europene 26
2.4.3. Actul Unic European (AUE) 32
2.4.4. Tratatul de la Maastricht 34
2.4.5. Tratatul de la Amsterdam 35
2.4.6. Tratatul de la Nisa 36
2.4.7. Tratatul instituind o Constituție pentru Europa 38
2.4.8. Tratatul de la Lisabona 38
I. TEST DE VERIFICARE ȘI CONSOLIDARE A CUNOȘTINȚELOR 43

CAPITOLUL II
DEFINIȚIA, IZVOARELE ȘI PRINCIPIILE DREPTULUI UNIONAL **45**
1. Obiectul de studiu al Dreptului Uniunii Europene 45
2. Clasificare 46
3. Izvoarele dreptului unional 47
3.1. Izvoare primare 47
3.2. Izvoare secundare 48
3.3. Izvoare complementare 49
3.4. Izvoare nescrise 54
4. Principiile fundamentale ale dreptului UE 55
4.1. Definiție 55
4.2. Categorii de principii de drept unional 56
4.3. Principiile dreptului UE 57
4.3.1. Principiul atribuirii competențelor 57
4.3.2. Principiul împuternicirii implicite 62
4.3.3. Principiul subsidiarității 63

4.3.4. Principiul proporționalității 70
4.3.5. Principiul echilibrului instituțional 73
4.3.6. Principiul cooperării instituționale (cooperării loiale) 74
4.3.7. Principiul supremației (caracterului prioritar al dreptului unional față de dreptul național) 76
4.3.8. Principiul aplicării directe a dreptului unional 83
4.3.9. Principiul respectării drepturilor fundamentale ale omului 88
4.3.10. Principiul transparenței și democrației 93
5. JURISPRUDENȚA CJUE 95
II. TEST DE VERIFICARE ȘI CONSOLIDARE A CUNOȘTINȚELOR 104

CAPITOLUL III
REGULI DE DREPT INSTITUȚIONAL AL UE 106
1. Obiect și conținut 106
1.1. Obiectul regulilor 106
1.2. Conținut. Regim aplicabil 106
1.2.1. Aplicarea în timp (regula ratione temporis) 106
1.2.2. Aplicarea în spațiu (regula ratio loci) 108
1.2.3. Aplicarea dreptului unional față de persoane (regula ratione personae) 110
1.2.4. Aplicarea dreptului unional în raport cu sediul materiei (regula ratione materie) 112
2. Procedura de modificare a tratatelor 112
2.1. Revizuirea tratatelor 112
2.1.1. Procedura de revizuire ordinară 113
2.1.2. Procedurile de revizuire simplificată 114
3. Retragerea voluntară din Uniune a unui stat membru sau excluderea unui stat membru din UE 116
4. Excluderea unui stat membru din UE 117
5. Personalitatea juridică a UE 119
6. Privilegii și imunități 121
7. Sediul UE 123
8. Regim lingvistic 123
9. Ordinea juridică unională 124
10. JURISPRUDENȚA CJUE 127
III. TEST DE VERIFICARE ȘI CONSOLIDARE A CUNOȘTINȚELOR 137

CAPITOLUL IV
OBIECTIVELE UNIUNII EUROPENE 140
1. Considerații generale 140
2. Obiectivele fundamentale ale UE 141
IV. TEST DE VERIFICARE ȘI CONSOLIDARE A CUNOȘTINȚELOR 148

CAPITOLUL V
CETĂȚENIA EUROPEANĂ 150
1. Considerații generale 150
2. Definiție 152

3. Conținutul cetățeniei europene 154
4. JURISPRUDENȚA CJUE 167
V. TEST DE VERIFICARE ȘI CONSOLIDARE A CUNOȘTINȚELOR 179

PARTEA A II-A
INSTITUȚIILE UNIUNII EUROPENE

CAPITOLUL VI
INSTITUȚIILE PRINCIPALE ALE UNIUNII EUROPENE 183
1. Considerații generale 183
2. Instituțiile UE 185
2.1. Parlamentul European 185
2.1.1. Componența Parlamentului European 185
2.1.2. Organizarea Parlamentul European 187
2.1.3. Președintele Parlamentului European 187
2.1.4. Biroul Parlamentul European 188
2.1.5. Conferința președinților 189
2.1.6. Conferința președinților de comisii 189
2.1.7. Conferința președinților de delegație 189
2.1.8. Grupuri politice 190
2.1.9. Comisiile și delegațiile interparlamentare 190
2.1.10. Atribuțiile Parlamentului European 192
2.2. Consiliul European 197
2.2.1. Componența și organizarea Consiliului European 198
2.2.2. Președinția Consiliului European 199
2.2.3. Atribuțiile Consiliului European 200
2.2.4. Modalitatea de adoptare a deciziilor 200
2.3. CONSILIUL 201
2.3.1. Componența și organizarea Consiliului 201
2.3.2. Președinția Consiliului 202
2.3.3. Secretariatul general 204
2.3.4. Comitetul Reprezentanților Permanenți (COREPER) 204
2.3.5. Comitete și grupuri de lucru 205
2.3.6. Modalitatea de adoptare a deciziilor 206
2.3.7. Atribuțiile Consiliului 208
2.4. Comisia 209
2.4.1. Constituirea Comisiei 209
2.4.2. Componența Comisiei 209
2.4.3. Președintele Comisiei 210
2.4.4. Colegiul Comisarilor 211
2.4.5. Atribuțiile Comisiei 212
2.4.6. Modalitatea de adoptare a deciziilor 213
2.5. Înaltul Reprezentant pentru Politică Externă și de Securitate Comună 214
2.5.1. Rolul Înaltului Reprezentant pentru Politică Externă și de Securitate Comună 214

2.5.2. Atribuțiile Înaltului Reprezentant pentru Politică Externă și de Securitate Comună a Uniunii Europene 214
VI. TEST DE VERIFICARE ȘI CONSOLIDARE A CUNOȘTINȚELOR 216

CAPITOLUL VII
INSTITUȚII, ORGANE ȘI ORGANIZAȚII ALE UE **218**
1. Curtea de Conturi a UE 218
1.1. Constituirea Curții de Conturi *218*
1.2. Componența Curții de Conturi *219*
1.3. Organizarea Curții de Conturi *220*
1.4. Competențele Curții de Conturi *221*
2. Banca Centrală Europeană 223
2.1. Componența Băncii Centrale Europene *223*
2.2. Organizarea și competențele organelor decizionale ale Băncii Centrale Europene *224*
2.2.1. Consiliul guvernatorilor *224*
2.2.2. Comitetul executiv *225*
2.2.3. Consiliul general *226*
2.3.4. Comitetele Eurosistemului/ SEBC *227*
3. Organele consultative ale UE 230
3.1. Comitetul Economic și Social *230*
3.1.1. Componența Comitetului Economic și Social *230*
3.1.2. Organizarea Comitetului Economic și Social *231*
3.1.3. Atribuțiile Comitetului Economic și Social *233*
3.2. Comitetul Regiunilor *235*
3.2.1. Componența Comitetului Regiunilor *236*
3.2.2. Organizarea și atribuțiile Comitetului Regiunilor *237*
3.3. Banca Europeană de Investiții *241*
3.3.1. Componența și organizarea Băncii Europene de Investiții *241*
3.3.2. Atribuțiile Băncii Europene de Investiții *242*
3.4. EUROPOL *244*
3.4.1. Componența și organizarea Oficiului European de Poliție *244*
3.4.2. Atribuțiile Europol *245*
3.5. EUROJUST *246*
3.5.1. Componența și organizarea Eurojust *247*
3.5.2. Atribuțiile și competențele Eurojust *248*
3.6. Parchetul European *249*
3.6.1. Componența și organizarea Parchetul European *250*
3.6.2. Atribuțiile EPPO *254*
4. JURISPRUDENȚA CJUE 256
VII. TEST DE VERIFICARE ȘI CONSOLIDARE A CUNOȘTINȚELOR 265

CAPITOLUL VIII
ORGANELE UNIONALE DE JURISDICȚIE **267**
1. Considerații generale 267
2. Curtea de Justiție a Uniunii Europene 267
2.1. Compunerea și organizarea CJUE *268*

2.2. Competența CJUE *271*
3. Tribunalul 275
3.1. Componența și organizarea Tribunalului *276*
3.2. Competența Tribunalului *277*
4. Tribunalul Funcției Publice 278
4.1. Constituirea și componența Tribunalui Funcții Publice *278*
4.2. Competența Tribunalul Funcției Publice (TFP) *280*
5. JURISPRUDENȚA CJUE 281
VIII. TEST DE VERIFICARE ȘI CONSOLIDARE A CUNOȘTINȚELOR 291

CAPITOLUL IX
ACTELE JURIDICE ADOPTATE DE INSTITUȚIILE UNIONALE 293
1. Considerații generale 293
1.1. Metode legale formale utilizate pentru dezvoltarea politicilor unionale *293*
1.2. Metodele de soft-law utilizate pentru dezvoltarea politicilor unionale *294*
2. Instrumente juridice aflate la dispoziția instituțiilor UE 294
2.1. Actele juridice tipice *294*
2.1.1. Categorii de acte juridice tipice *295*
2.2. Actele juridice unionale atipice *301*
2.2.1. Categorii de acte atipice *301*
3. Motivarea și publicitatea actelor juridice ale instituțiile unionale 302
3.1. Obligația de motivare a actelor juridice unionale *303*
3.2. Publicitatea actelor legislative adoptate de instituțiile unionale *303*
4. Procedura de luare a deciziilor în vederea adoptării actelor unionale 304
4.1. Procedura tradițională *304*
4.2. Procedura de consultare *305*
4.3. Procedura de conciliere *306*
4.4. Procedura de cooperare *306*
4.5. Procedura codecizie *306*
4.6. Avizul conform *308*
5. Procedura de adoptare a actelor unionale 308
5.1. Actele Comisiei *308*
5.2. Actele Consiliului și Parlamentului European *309*
5.3. Actele Consiliului European *311*
6. JURISPRUDENȚA CJUE 311
IX. TEST DE VERIFICARE ȘI CONSOLIDARE A CUNOȘTINȚELOR 320

PARTEA A III-A
CONTENCIOSUL UNIUNII EUROPENE

CAPITOLUL X
PROCEDURA JUDICIARĂ ÎN FAȚA INSTANȚELOR UNIONALE 323
1. Considerații introductive 323
2. Caracteristicile procedurii judiciare 323
3. Asistarea în fața instanțelor unionale 324
4. Regimul lingvistic 325

5. Termenul de introducere a acțiunii 326
6. Etapele procedurii 327
7. Hotărârile Curții de Justiție a Uniunii Europene 332
8. Procedura în fața Tribunalului 333
9. Procedura în fața TFP 334
10. Forme speciale de procedură utilizate în fața instanțelor unionale 335
10.1. Proceduri speciale în fața Curții de Justiție 337
10.1.1. Suspendarea executării actului atacat 337
10.1.2. Măsurile provizorii 337
10.1.3. Chestiuni prealabile 338
10.1.4. Intervenția 338
10.1.5. Pronunțarea hotărârii in absentia 339
10.1.6. Proceduri speciale de reexaminare 339
10.1.7. Cererea pentru obținerea unei formule executorii privind executarea bunurilor 340
10.1.8. Cereri pentru interpretare 340
10.2. Proceduri speciale în fața Tribunalului 341
10.2.1. Procedura măsurilor provizorii 341
10.2.2. Procedura accelerată 341
10.2.3. Declinare de competență 342
10.2.4. Competența Tribunalului 342
10.2.5. Reexaminarea hotărârilor Tribunalului 342
10.3. Proceduri speciale în fața Tribunalului Funcției Publice 343
X/1. TEST DE VERIFICARE ȘI CONSOLIDARE A CUNOȘTINȚELOR 344
X/2.TEST DE VERIFICARE ȘI CONSOLIDARE A CUNOȘTINȚELOR 346

CAPITOLUL XI
CONTROLUL JURISDICȚIONAL AL ACTELOR UNIONALE 348
1. Acte juridice ce pot face obiectul controlului jurisdicțional 348
2. Acte juridice ce nu pot fi supuse controlului judiciar 349
3. Cauzele de nelegalitate a actelor unionale 349
3.1. Necompetența 349
3.2. Încălcarea cerințelor procedurale esențiale 351
3.3. Încălcarea tratatelor 352
3.4. Încălcarea oricăror reguli de drept privind aplicarea tratatelor 353
3.5. Abuzul de putere 353
4. Căi de contestare a actelor unionale 354
4.1. Acțiunea în anulare 355
4.1.1. Considerații generale. Definiție 355
4.1.2. Categorii de acte ce pot face obiectul acțiunii în anulare 356
4.1.3. Categorii de reclamanți și pârâți 357
4.1.4. Acte ce pot face obiectul acțiunii în anulare 360
4.1.5. Motive de nelegalitate 362
4.1.6. Termene și efectul introducerii acțiunii 362
5. JURISPRUDENȚA CJUE 363
XI.TEST DE VERIFICARE ȘI CONSOLIDARE A CUNOȘTINȚELOR 374

CAPITOLUL XII
ACȚIUNEA ÎN CONSTATAREA ABȚINERII NEJUSTIFICATE 376
1. Considerații generale 376
2. Categorii care au legitimitate procesuală pasivă 377
3. Categorii care au legitimitate procesuală activă 377
4. Condiții pentru introducerea recursului în carență 377
5. Procedura 378
6. Efectele hotărârii 380
7. HOTĂRÂRI PRELIMINARE 380
7.1. Consideratii generale 380
7.2. Caracteristicile procedurii 381
7.3. Particularitățile trimiterilor preliminare 381
7.4. Instanțele naționale abilitate sau obligate să facă trimiteri 384
7.5. Procedura în fața CJUE 387
7.6. Efectele hotărârii preliminare 388
8. EXCEPȚIA DE NELEGALITATE 389
8.1. Considerații generale 389
8.2. Condiții de admisibilitate 389
8.3. Acte care pot fi atacate cu excepția de nelegalitate 391
8.4. Efectele admiterii excepției de nelegalitate 391
9. JURISPRUDENȚA CJUE 392
XII.TEST DE VERIFICARE ȘI CONSOLIDARE A CUNOȘTINȚELOR 403

CAPITOLUL XIII
CONTROLUL JUDICIAR ASUPRA ACȚIUNILOR STATELOR MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE 405
1. Generalități 405
2.Noțiunea de neîndeplinire a obligațiilor 406
3. Natura neîndeplinirii obligațiilor 409
4. Legitimitatea procesuală activă și pasivă 410
5. Modalități de declanșare a procedurii 411
6. Controlul exercitat de Comisie și cel realizat de CJUE 412
7. Temeinicia acțiunii 417
8. Efectele deciziei CJUE 417
9. JURISPRUDENȚA CJUE 419
XIII. TEST DE VERIFICARE ȘI CONSOLIDARE A CUNOȘTINȚELOR 435

CAPITOLUL XIV
ALTE CAZURI DE EXERCITARE A CONTROLULUI JUDICIAR 437
1. Acțiunea în răspundere extracontractuală 437
1.1. Generalități 437
1.2 Condițiile de antrenare a răspunderii extracontractuale a UE 438
1.3. Legitimitatea procesuală în cadrul acțiunii în despăgubire 441
1.4. Antrenarea răspunderii în despăgubire. Termen de introducere a acțiunii. Temeinicia acțiunii 441
2. Acțiunile în legătură cu serviciul introduse de funcționarii UE 445
2.1. Generalități 445

2.2. Natura contenciosului funcției publice europene 445
2.3. Legitimitatea procesuală în cazul litigiilor introduse de funcționarii UE 446
2.4. Condiții de admisibilitate a acțiunii 446
3. Acțiunea în arbitraj 447
3.1. Generalități 447
3.2.Calitate procesuală activă sau pasivă 447
4. Acțiunea pentru obținerea avizelor 448
5. Acțiunea contra sancțiunilor pecuniare 448
6. JURISPRUDENȚA CJUE 448
XIV. TEST DE VERIFICARE ȘI CONSOLIDARE A CUNOȘTINȚELOR 460

BIBLIOGRAFIE **463**